

УДК 327(477+438)

В. Тарасенко

ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ В ГУМАНІТАРНІЙ СФЕРІ КРІЗЬ ПОГЛЯД УКРАЇНСЬКИХ ЕКСПЕРТІВ

Розглянуто інституційний аспект співробітництва України та Польщі в гуманітарній сфері, пов'язаний із розвитком україно-польських взаємовідносин в період за часів незалежності України. Констатовано розробку широкого спектру інституційних документів та запровадження інституційних механізмів в сфері україно-польської гуманітарної співпраці на основі партнерства України та Польщі в нових геополітичних умовах.

Висвітлено позиції та думки представників науково-експертного середовища щодо питання інституційних чинників двосторонньої взаємодії України та Польщі в загальному спектрі тематики україно-польських міждержавних, міжурядових та міжвідомчих зв'язків в гуманітарній сфері.

Здійснено аналіз науково-експертних публікацій ряду дослідників, де міститься бачення елементів процесу інституалізації україно-польської гуманітарної співпраці.

Розглянуто оцінки та коментарі щодо тенденцій розвитку інституційних основ гуманітарного співробітництва між Україною та Польщею крізь призму здійснення україно-польських владних контактів.

Презентовано погляди щодо процесу формування інституційної документальної бази та механізмів взаємин України та Польщі в гуманітарній сфері під кутом зору партнерства двосторонньої україно-польської співпраці.

Наведено висновки в контексті вивчення процесів розвитку інституційних форм співробітництва України та Польщі в гуманітарній сфері з урахуванням спільних інтересів двох країн, зокрема на фоні сучасних геополітичних змін у світі.

Акцентовано на доцільності розвитку інституційного базису україно-польського співробітництва в гуманітарній сфері з урахуванням можливостей сучасних інструментів просування національних інтересів України.

Ключові слова: гуманітарна співпраця, інституційні форми взаємодії, освіта, культура, україно-польське співробітництво, міжнародні договори, угоди, зовнішня політика, Україна, Польща, гуманітарна сфера, партнерство, інституційні механізми, документально-правове забезпечення.

DOI 10.34079/2518-1521-2025-15-43-145-156

Постановка проблеми. Інституційне співробітництво України та Польщі в гуманітарній сфері є одним з ключових елементів загального спектру питань україно-польського гуманітарного співробітництва, що відіграє значну роль у міжнародних відносинах України та Польщі. Геополітичний характер сучасних міжнародних процесів в Європі та світі, має певний вплив на розвиток різноформатних україно-польських гуманітарних зв'язків, зокрема створення інституційних основ співпраці України та Польщі в гуманітарній сфері.

Формування документально-правової бази та інституційних механізмів україно-польської взаємодії в гуманітарній сфері на фоні сучасних геополітичних змін у світі викликає науковий інтерес та зумовлює важливість і актуальність дослідження

динамики процесів інституційного співробітництва України та Польщі в контексті тенденцій становлення україно-польських партнерських взаємин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різноманітні питання щодо інституційних аспектів співробітництва України та Польщі в гуманітарній сфері тою чи іншою мірою висвітлюються в публікаціях цілого ряду представників науково-експертного середовища.

Серед авторів, які торкаються у своїх роботах тематики, що розглядається, слід згадати таких українських дослідників та вчених, як О. Бучковська, А. Васюк, В. Гевко, В. Горбатенко, С. Даниленко, М. Дорошко, В. Дзоз, О. Євсюкова, Н. Завітневич, О. Захарченко, М. Захарченко, С. Ільченко, О. Калакура, Н. Катренчікова, М. Куньч, В. Лишко, К. Мелекесцев, Р. Милян, О. Моцик, С. Ніколаєнко, Н. Онищенко, Ю. Пачос, Г. Перепелиця, В. Стрільчук, Л. Стрільчук, Ж. Тоценко, Є. Фурман, В. Хахула, Н. Чорна, В. Шинкарук, А. Щочка, О. Яніна, а також польських експертів І. Бялецкі, В. Балюка, М. Петрася, тощо.

Мета статті дослідити інституційне співробітництво України та Польщі в гуманітарній сфері та дати йому оцінку, окреслити можливості використання додаткових інституційних механізмів та сучасних елементів системи функціонування україно-польських гуманітарних зв'язків, що сприятимуть підвищенню ефективності гуманітарної україно-польської взаємодії під кутом зору просування та відстоювання українських національних інтересів.

Основні результати дослідження. Український вчений В. Горбатенко в статті «Джерела і методологія дослідження сучасних україно-польських відносин» писав: «Слід погодитися з думкою польського політичного експерта К. Пелчинської-Наленч, яка зазначає: «Добрі відносини між країнами не можуть триматися тільки на добрій волі, симпатії чи дружбі тих чи інших груп людей, тож дуже важливою є інституціоналізація». Крізь призму окремих важливих аспектів співробітництва України та Польщі в гуманітарній сфері, цікавою видається й теза В. Горбатенка, зокрема: Нормативно-правова база забезпечення стратегічного партнерства України та Республіки Польща почала формуватися разом зі здобуттям незалежності України, на що звертають увагу українські історики, які відслідковують хроніку двостороннього співробітництва: «Варшава була однією з перших східноєвропейських столиць, яка почала інтенсивно розвивати договірно-правову базу двосторонніх відносин з Києвом». Серед іншого, В. Горбатенко зазначає, що цей вектор взаємовідносин вже на зламі ХХ – ХХІ століття було закріплено у відповідних міжнародно-правових та внутрішньодержавних документах: Декларації про принципи та основні напрямки українсько-польських відносин (13 жовтня 1990 року); Договорі про добросусідство, дружні відносини та співпрацю (18 – 19 травня 1992 року); Комюніке за результатами засідання Консультативного Комітету Президентів України і Республіки Польща (27 – 28 вересня 1995 року); Національній Концепції відносин стратегічного партнерства з Республікою Польща (27 липня 2001 року) тощо. В статті констатується, що дружба співпраця двох країн набуває незворотнього і стійкого характеру. Достатньо міцна нормативно-правова база двосторонніх відносин України й Польщі є свідченням поступового зміцнення співробітництва. Разом з тим залишається недостатньо врегульованим цілий ряд проблем. Серед іншого, це стосується спільної історичної спадщини, освіти тощо. Важливим джерелом осмислення напрямів утвердження дружніх міждержавних стосунків є інституційна система забезпечення і координації взаємних стратегічних інтересів двох держав. На сьогодні зазначену координацію спільно здійснюють: Консультативний комітет президентів України та Республіки

Польща; україно-польська та польсько-українська парламентські групи, ряд інших інституцій (Горбатенко, 2018, с.53-54).

В рамках огляду наукових праць останніх років, які присвячено окремим аспектам інституційних чинників двосторонньої взаємодії України та Польщі в загальному спектрі тематики україно-польських міждержавних, міжурядових та міжвідомчих зв'язків в гуманітарній сфері можна знайти цілий ряд показових тез українських та польських дослідників, які тим чи іншим чином висвітлюють різні аспекти процесів інституційного співробітництва України та Польщі в гуманітарній сфері, що в цілому дозволяє певним чином скласти загальну картину складної мозаїки багатогранної роботи двох держав в цій царині.

Зокрема, в україно-польській Аналітичній доповіді «Стан та перспективи стратегічного партнерства Польщі та України. Погляд з Польщі та України» зазначено, що Польща та Україна розробили належні інституційні основи для взаємовідносин на президентському, міжурядовому та міжпарламентському рівнях, а також на рівні місцевого самоврядування (Петрась, Балюк, Перепелиця та Даниленко, 2021, с.44).

В авторефераті дисертації А. Моцик зазначає, що в його роботі простежено еволюцію інституційного складника україно-польських відносин у гуманітарній сфері. Зокрема, йдеться про практичні кроки українського й польського урядів щодо модернізації інституційної структури міждержавних відносин (Моцик, 2020а, с.9). Серед іншого, автор в дисертації з'ясував ступінь наукової розробки проблеми інституалізації міждержавних відносин України та Польщі у гуманітарній сфері в контексті євроінтеграційних процесів (Моцик, 2020b, с.210).

Міждержавна співпраця України та Польщі представлена сукупністю інститутів та галузей, що сприяють гармонічним політичним, економічним відносинам, стратегічному партнерству, задоволенню гуманітарних інтересів українців та поляків тощо. Україна та Польща сприймають розширення різносторонніх міждержавних контактів як свідчення політичного порозуміння, запоруку сталості економічних відносин, добросусідських взаємин. Серед інституцій, які забезпечують двосторонні україно-польські відносини, варто виділити інституційне забезпечення на рівнях органів державної влади, громадських організацій, на регіональному та місцевому рівнях, а також інституційно-правове забезпечення міждержавного співробітництва, говорить Є. Фурман (Фурман, 2020, с.388-389).

Дослідниця О. Бучковська в статті «Документальне забезпечення україно-польських культурних відносин. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку» в 2015 році писала: «Завдяки інституційним механізмам україно-польського співробітництва в гуманітарній сфері розвивалася співпраця між цілим рядом урядових структур і національних установ Польщі й України». В статті акцентується також на підписанні весною 1997 року Президентами Польщі і України заяви «До порозуміння та єднання», спрямованої на подолання певної напруги у польсько-українських відносинах, пов'язаної з історичними подіями у другій половині ХХ століття. Крім цього, зазначається, що україно-польська міжкультурна співпраця інституалізувалася на рівнях державних установ, органів регіонального самоврядування, громадських організацій, у галузях науки, освіти і мистецтва (Бучковська, 2015, с.62-63). Також, О. Бучковська, в якості прикладу використання інституційних механізмів у взаємодії України та Польщі на вищому державному рівні, наводить тезу польської дослідниці І. Бялецкі (Białecki, 2008), а саме: «У жовтні 2001 року за ініціатииви Президентів України та Республіки Польща у Любліні відкрився Європейський колегіум польських й українських університетів, що є показовим спільним дослідженням у галузі історії україно-польських відносин, україністики і полоністики. Значна увага приділяється

засвоєнню представниками національних меншин польської мови в Україні й української – у Польщі (Бучковська, 2015, с.63).

Вчений та політичний діяч С. Ніколаєнко в публікації «Україна – Польща: стратегічний освітній діалог», пише, що 19 січня 2015 року освітні міністерства України та Польщі уклали Угоду про співробітництво у галузі освіти, відповідно до якої було утворено Консультаційну комісію з питань задоволення освітніх потреб представників української національної меншини в Польщі та польської національної меншини в Україні (Ніколаєнко, 2020, с.157). Дослідниця А. Щочка зауважує, що в рамках даного документа відбувається обмін вчителями польської та української мови, вихователями дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів з України та Польщі (Щочка, 2017, с.262).

Ілюстрацією синтеза між базовими міждержавними правовими україно-польськими документами та утворенням інституційних механізмів в рамках двосторонньої взаємодії України та Польщі в освітній галузі може слугувати теза В. Шинкарука, який пише, що на основі постійних дружніх зв'язків між Україною та Республікою Польща, згідно з Декларацією про принципи і основні напрями розвитку україно-польських відносин, підписаної в Києві 13 жовтня 1990 року і Договору про добросусідство, дружні відносини та співробітництво між Україною і Республікою Польща, підписаного у Варшаві 18 травня 1992 року, Міністерство освіти і науки України та Міністерство національної освіти Республіки Польща дотримуються Угоди про україно-польське співробітництво у галузі вищої освіти та створили двосторонню комісію з питань вищої освіти щодо систематичного моніторингу результатів спільних дій (Шинкарук, 2020, с.166-167).

Окремо відмітимо певні рекомендації щодо удосконалення деяких елементів процесу україно-польської інституційної взаємодії на державному рівні, а саме: «Однією з вад партнерських відносин між Україною та Польщею є слабка інституційна спроможність органів державної влади по реалізації заходів і планів в ключових сферах співробітництва між двома країнами, в тому числі в соціально-гуманітарній сфері. Актуальним аспектом є створення цілісної системи координації органів державної влади по реалізації симетричного партнерства й важливість запровадження такого допоміжного інституційного механізму як міжвідомча стратегічна група з україно-польського партнерства, на яку би покладалась розробка стратегії вирішення найбільш актуальних питань з україно-польських відносин (Петрась, Балюк, Перепелиця & Даниленко, 2021, с.128-129). Автори зазначеної думки пишуть: «Інституційні основи двосторонніх стосунків потребують доопрацювання з метою комплексного підходу до справ та підвищення ефективності встановлених інституційних форм співпраці. Слід чітко зазначити, що без ефективного функціонування інституційних механізмів співпраці неможливо досягти високого рівня ефективності та матеріалізації». Крім цього, висловлюється думка про доцільність підтримки тісної інституційної співпраці не лише на рівні парламентів і президентів, але й щодо проведення зустрічей прем'єр-міністрів та урядів принаймні один раз на рік (Петрась, Балюк, Перепелиця & Даниленко, 2021, с.45).

Що стосується україно-польських інституційних документів в гуманітарній сфері в рамках відповідної нормативно-правової бази України та Польщі, то слід відмітити послідовний підхід цілого ряду українських дослідників з тематики гуманітарного співробітництва України та Польщі, які в своїх роботах торкаються питань україно-польського різноформатного співробітництва в сфері культури, освіти, науки, спорту, містечтва тощо, ґрунтуючись на основоположних двосторонніх україно-польських документах, що заклали на перспективу фундамент різногалузевої співпраці

наших країн, зокрема в гуманітарній сфері. Серед іншого, мова йде про підписану Декларацію між УРСР і Республікою Польща про принципи та основні напрями розвитку україно-польських відносин (від 13 жовтня 1990 року) та підписаний базовий міждержавний Договір між Україною та Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво (від 18–19 травня 1992 року). Такий підхід у наукових розвідках є притаманним, наприклад, для В. Горбатенка, В. Шинкарука, А. Васюка, О. Калакури, О. Моцика, К. Мелекесцева та ряду інших дослідників.

Україно-польське співробітництво у культурі, освіті, інших секторах гуманітарної сфери регламентується чинною договірно-правовою базою відносин двох країн і в цілому створює можливості для здійснення і розвитку ефективної взаємодії, пише А. Щочка (Щочка, А., 017, с.260). На II міжнародній науково-практичній конференції «Україна–Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат в 2020 році» констатувалось, що культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Польщею базується на двосторонніх угодах (Онищенко, Захарченко, О. та Захарченко, М., 2017, с. 20).

Багато науковців акцентують в своїх роботах на прийнятих україно-польських нормативно-правових документах в гуманітарній сфері, а також звертають увагу на внесення актуальних змін та доповнень до них.

Так Р. Милян пише: «Договірно-правова база двостороннього співробітництва між Україною та Республікою Польща у галузі культури складається з низки нормативно-правових актів, серед яких: Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі культури, науки і освіти (1997 рік), Протокол про співробітництво між Міністерством культури і туризму України та Міністром культури і національної спадщини Республіки Польща на 2010-2013 роки; Угода про співробітництво у галузі охорони та повернення втрачених і незаконно переміщених під час Другої світової війни культурних цінностей (1996 рік); Угода про співробітництво між Державним комітетом архівів України і Генеральною Дирекцією державних архівів Республіки Польща в галузі архівної справи (17 жовтня 2008 року) (Милян, Р., 2014, с.219).

В ряду науковців, які приділяють певну увагу двостороннім україно-польським документам в культурній галузі необхідно відмітити О. Бучковську, чиєму авторству належать такі думки, як: «Перспективний розвиток україно-польської культурної співпраці документально започаткований Попередньою Угодою між урядами України й Республіки Польща з питань культурної та наукової взаємодії (1992 рік), а також Угодою про співпрацю між Міністерством освіти України і Міністерством національної освіти Польщі на 1996–1998 роки. У вступі до угоди сторони висловили переконання про важливу роль культурного і наукового співробітництва у зміцненні добросусідських відносин між народами обох держав. Положення зазначеної угоди носили загальний характер і додатково сторони розробляли спільні дво- або трирічні програми реалізації угоди, що поновлювались у наступних роках. З метою залагодження потенційних конфліктів державними керівниками України й Польщі у березні 1994 року була укладена Міжурядова угода щодо охорони пам'ятних місць і місць поховання жертв воєнних та політичних репресій. 24 жовтня 1995 року підписаний Протокол про співпрацю між Міністерствами культури на 1996-1997 роки; Україно-польським міжкультурним взаєминам притаманні стратегічна інтенсифікація на найвищому, регіональному й місцевому рівнях, динамізація культурно-освітніх, гуманітарних контактів. Вагому роль у цьому напрямі відіграла укладена у липні 2003 року двостороння Угода про умови гостьових та туристичних поїздок громадян обох країн за умови безкоштовних віз для громадян України як запоруки безвізового режиму

для громадян Польщі. На початку нового тисячоліття договірно-правова база україно-польських культурних відносин поповнилась Протоколом про співробітництво між Міністерством культури і мистецтв України та Міністром культури Республіки Польща на 2003-2005 роки, підписаним 19 березня 2003 року» (Бучковська, О., 2015, с.61-62).

Також можемо відмітити відображення процесу прийняття окремих нормативно-правових документів в культурній галузі й у дослідниці Н. Катренчікової, яка зауважує, що в 2009 році підписано Протокол про співробітництво між Міністерством культури і туризму України та Міністром культури і національної спадщини Республіки Польща на 2009-2012 роки від 30 листопада 2009 року (спрямовано на реалізацію Угоди між Урядом України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі культури, науки і освіти від 20 травня 1997 року) (Катренчікова, 2013).

Актуальним у форматі україно-польського культурного співробітництва стало питання спорту, зокрема, в контексті підготовки до спільного проведення фінальної частини Євро-2012 (урядова Угода про співробітництво під час організації фінального турніру чемпіонату Європи з футболу УЄФА Євро-2012 від 28 березня 2008 року) (Васюк, 2012, с.10).

В публікації С. Ніколаєнка констатується, що формування політико-правових засад польсько-українського співробітництва у сфері освіти та науки було розпочато 18 травня 1992 року, коли між урядами України та Республіки Польща була укладена Угода з питань культурного і наукового співробітництва. 12 січня 1993 року її було доповнено Угодою між урядами України та Республіки Польща про співробітництво в галузі науки і техніки (Ніколаєнко, 2020, с.157). В свою чергу О. Моцик, в авторефераті дисертації, зазначає, що знаковим у контексті євроінтеграційних прагнень України стало укладання Угоди про академічне взаємовизнання документів про освіту та рівноцінність ступенів (2006 рік), Угоди про співробітництво у сфері інформатизації (2007 рік) й інших (Моцик, 2020а, с.8). Освітнянському напрямку в процесі формування та реалізації відповідної документальної нормативно-правової бази приділяє увагу й А. Бучковська, яка зазначає, що співпраця в галузі освіти між Україною та Польщею здійснюється у відповідності до положень Угоди між Урядом України і Урядом Польщі про співробітництво в галузі культури, науки і освіти, укладеної 20 травня 1997 року та Угоди про співробітництво між Міністерством освіти та науки України і Міністром національної освіти Республіки Польща, укладеної 2 липня 2001 року (Бучковська, 2015, с.63).

Результатом конструктивної двосторонньої співпраці у галузі освіти стало укладення 25 листопада 2009 року двосторонньої Міжурядової угоди про навчання громадян України в Європейському колегіумі в Натоліні (м.Варшава), а також доповнення до неї від 17 грудня 2014 року. Документ, зокрема, передбачає щорічне фінансування польською стороною стипендій на підготовку українських фахівців з питань європейської інтеграції (Щочка, 2017, с.262).

М. Куньч, аналізуючи україно-польську транскордонну співпрацю, пише: «Основним документом україно-польського міжрегіонального співробітництва є Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво, яку підписано 24 травня 1993 року. Цей міжнародний договір, серед іншого, закріплює правові засади співпраці органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування України та Республіки Польща, зокрема, в культурно-гуманітарній, освітній і туристичній сферах» (Куньч, М., 2017, с.195). Органічним доповненням ілюстрації розвитку україно-польської інституційної взаємодії в гуманітарній сфері слугує показова теза в Аналітичній доповіді «Стан та перспективи стратегічного партнерства Польщі та України. Погляд з Польщі та України», а саме: «Важливим

кроком до інституціоналізації транскордонної співпраці стало створення Карпатського єврорегіону у 1993 році. Завдяки значному природному потенціалу важливу роль в єврорегіоні, серед іншого, відіграє транскордонний туризм (Петрась, Балюк, Перепелиця та Даниленко, 2021, с.67).

Важливою сферою співпраці залишається польський та український інформаційний простір, спільне виробництво та обмін у галузі так званого медійного та культурного продукту, що дозволить формувати позитивний імідж відповідно Польщі та України (Петрась, Балюк, Перепелиця та Даниленко, 2021, с.44).

Що стосується подальшого розвитку документальної основи взаємодії України та Польщі, то про важливість активізації роботи щодо створення нових двосторонніх документів у гуманітарній сфері в рамках загального розширення договірно-правової бази України та Польщі також йдеться в публікації С. Ільченко (Ільченко, С., 2021, с.277) та ще цілого ряду українських дослідників.

Висновки. Резюмуючи розглянуту проблематику, можна зробити узагальнений висновок, що органічне поєднання можливостей, які надає існуюча україно-польська нормативно-правова документальна база в гуманітарній сфері, а також своєчасне внесення актуальних змін та доповнень до неї, насамперед на основі результативного напрацювання з боку відповідних україно-польських двосторонніх інституційних органів різного рівня, зокрема прийняття ними необхідних скоординованих рішень, спрямованих на удосконалення процесів україно-польської взаємодії в гуманітарній сфері, комплексно забезпечує функціонування різнорівневих механізмів гуманітарного співробітництва двох країн, що є надважливою складовою стратегічного партнерства України та Польщі в умовах динамічних змін геополітичного характеру.

Разом із тим, на загальному, в цілому, позитивному фоні щодо інституційного забезпечення співробітництва України та Польщі в гуманітарній сфері, бачимо певні резерви з боку відповідних державних структур України, задіяння яких може вплинути на його розвиток та, певним чином, сприяти подоланню асиметрії україно-польського партнерства. Зокрема, йдеться про відсутність гуманітарного напрямку в міждержавній двосторонній україно-польській Комісії зі співробітництва, в той час, як в подібних міждержавних структурах зі співробітництва з цілим рядом інших країн опрацьовуються й питання гуманітарної сфери. Зауважимо й на неповному використанні в останні роки ролі та можливостей окремих українських центральних органів виконавчої влади, насамперед Міністерства культури та стратегічних комунікацій, що мало розробляти відповідну державну політику та здійснювати продуктивні кроки, спрямовані, серед іншого, на підвищення ефективності інституційної міжнародної взаємодії в гуманітарній сфері, в тому числі й під кутом зору використання таких сучасних інструментів просування національних інтересів, як стратегічні комунікації, публічна та культурна дипломатія, з метою удосконалення інституційного впливу на процеси гуманітарної співпраці з іншими країнами. Вочевидь, що інституційна основа співробітництва України та Польщі в гуманітарній сфері, яка є базисною ланкою в складній системі функціонування багатогранних та різнорівневих україно-польських гуманітарних зв'язків, прямо або опосередковано сприяє реалізації й елементів цієї системи - стратегічних комунікацій, публічної та культурної дипломатії, що в цілому має забезпечити успішну практичну роботу в рамках існуючих моделей та форм двосторонніх механізмів взаємодії двох країн в освіті, науці, культурі, мистецтві, музично-театральній та кінематографічній сферах, спорті, туризмі, медіа, молодіжній сфері тощо.

Крізь призму аналізу експертних оцінок інституційного аспекта україно-польського співробітництва в гуманітарній сфері, вимушені констатувати щодо певного

дефіциту в українському інформаційному просторі відповідних науково-аналітичних праць, які б в системній цілісності поєднували весь спектр вищенаведених елементів співробітництва двох держав та комплексно їх досліджували з державницьких позицій під кутом зору просування та відстоювання українських національних інтересів. Відповідні паралелі та взаємозв'язки в розрізі україно-польської гуманітарної співпраці у різних комбінаціях розглядає вкрай обмежене коло представників науково-експертного співтовариства України. Серед небагатьох ґрунтовних праць, де можливо побачити змістовні тези в площині системного аналізу комплексної тематики міжнародної співпраці (також й в гуманітарній сфері), в тому числі щодо стратегічних комунікацій, публічної та культурної дипломатії та ін складових, в якості прикладу, зацентруємо на думці українського науковця В. Трофименка, який пише: «У традиційному розумінні публічна дипломатія виконує інформативну функцію – донесення відповідних меседжів уряду до цільової аудиторії інших країн; комунікативну – встановлення довготривалих взаємовідносин в межах спільних проєктів, культурного та освітнього обміну, інших видів активності, що дозволяє розширювати межі ціннісного сприйняття країни (Трофименко, 2023, с.143-144).

На нашу думку, наразі, ряд важливих сучасних інструментів, які, серед іншого, впливають на якісне формування інституційних складових україно-польського співробітництва в гуманітарній сфері, а також чинник забезпечення з боку відповідальних урядових структур України ефективного використання цих інструментів, на жаль, не повною мірою висвітлюється в українському інформаційно-науковому просторі. Отже, актуальним є здійснення подальших наукових розвідок з тематики співпраці України та Польщі в гуманітарній сфері та її інституційних складових, які б слугували вагомим теоретичним підґрунтям при вирішенні державних завдань інституційного характеру, з урахуванням можливостей стратегічних комунікацій, публічної та культурної дипломатії тощо, на основі політики просування та відстоювання українських національних інтересів, зокрема в умовах російсько-української війни.

Бібліографічний список

- Бучковська, О., 2015. Документальне забезпечення україно-польських культурних відносин. *Науковий збірник Рівненського державного гуманітарного університету «Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку»*, 21 (2), 61–65.
- Васюк, А., 2012. Україно-польські відносини у сфері культури (2001– 2010 рр.): українознавчий аспект. Кандидат наук. Автореферат. Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
- Горбатенко, В., 2018. Джерела і методологія дослідження сучасних україно-польських відносин. *Studia politologica Ucraino-Polona. Zytomierz*, 8, 51–57.
- Ільченко, С., 2021. Договірні-правова база між Україною та Польщею. *Україна–Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат: Збірник наукових праць II міжнар. наук.-практ. конф.* с. 276-277. Доступно: <https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/zbirka_tez_ukrayina-polshcha.pdf>.
- Катренчікова, Н., 2013. Культурна політика країн Вишеградської групи щодо України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин і зовнішньої політики країн світу: міжнародна наук.-практ. Інтернет-конф.* (м. Луцьк, 7-13 жовтня 2013 р.). Доступно: <<https://integrationconference2011.wordpress.com/2013/10/09/культурна-політика-країн-вишеградсь/>>

- Куньч, М., 2017. Україно-польська транскордонна співпраця як один з аспектів євроінтеграції України. В: О. Горбач & К. Сігідус (ред.), *25 років Договору між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво: спроба балансу*. НУЛП і INP UWM, (с. 195). Доступно: <<https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/9/16/paragraphs/808/iiiforum.pdf>>
- Милян, Р., 2014. Інституційне забезпечення розвитку україно-польського співробітництва в сфері культури. *Збірник наукових праць «Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України»*, 2(106), 218-223.
- Моцик, А., 2020b. Інституційні чинники модернізації українсько-польських відносин у гуманітарній сфері в умовах процесів євроінтеграції. Кандидат наук. Дисертація. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки; Львівський національний університет ім Івана Франка.
- Моцик, А., 2020a. Інституційні чинники модернізації українсько-польських відносин у гуманітарній сфері в умовах процесів євроінтеграції. Кандидат наук. Автореферат. Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки; Львівський національний університет ім Івана Франка.
- Ніколаєнко, С., 2020. Україна – Польща: стратегічний освітній діалог. *Україна–Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат: Збірник наукових праць II міжнар. наук.-практ. конф.*, с. 157-158. Доступно: <https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/zbirka_tez_ukrayina-polshcha.pdf>
- Онищенко, Н., Захарченко, О. та Захарченко, М., 2017. Сучасні механізми функціонування україно-польських відносин. У О. Горбач & К. Сігідус (Ред.), *25 років Договору між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво: спроба балансу*. НУЛП і INP UWM, с. 19-23. Доступно: <<https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/9/16/paragraphs/808/iiiforum.pdf>>
- Петрась, М., Балюк, В., Перепелиця, Г., & Даниленко, С. (ред.), 2021. Аналітична доповідь. *Стан та перспективи стратегічного партнерства Польщі та України. Погляд з Польщі та України*. Департамент поліграфії Видавництва Сейму РП. Доступно: <https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2023-03/ФІНАЛ_Stan%20i%20perspektywy%20partnerstwa_UA_2--XII-1.pdf>
- Трофименко, М., 2023. Публічна дипломатія в умовах глобалізації. Доктор наук. Дисертація. Маріупольський державний університет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка]. Доступно: <https://scc.knu.ua/components/com_chronoforms7/chronoforms/uploads/335877/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%A2%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9C.%D0%92..pdf>
- Фурман, Є., 2020. Інституційно-правові механізми сучасного україно-польського співробітництва. *Україна–Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат: збірник наукових праць II міжн. наук.-практ. конф.*, с. 388-389. Доступно: <https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/zbirka_tez_ukrayina-polshcha.pdf>
- Шинкарук, В., 2020. Україно-польське співробітництво у галузі вищої освіти. *Україна–Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат: Збірник наукових праць II міжн. наук.-практ. конф.*, с. 166-167 Доступно: <https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/zbirka_tez_ukrayina-polshcha.pdf>
- Щочка, А., 2017. Польща і Україна: культурологічний аспект. В: О. Горбач & К. Сігідус (ред.), *25 років Договору між Україною і Республікою Польща про*

добросусідство, дружні відносини і співробітництво: спроба балансу. НУЛП і
INP UWM, с. 259-262.

Доступно: <<https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/9/16/paragraphs/808/iiiforum.pdf>>

Białecki, I., 2008. Międzynarodowe badania, debata i polityka edukacyjna. *Nauka i szkolnictwo wyższe*, 1 (31), 22–33.

References

- Białecki, I., 2008. Międzynarodowe badania, debata i polityka edukacyjna. *Nauka i szkolnictwo wyższe*, 1 (31), 22–33.
- Buchkovska, O., 2015. Dokumentalne zabezpieczenia ukraiно-polskykh kulturnykh vidnosyn [Documentary support of Ukrainian-Polish cultural relations]. *Naukovyi zbirnyk Rivnenskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu «Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku»*, 21 (2), 61–65. (in Ukrainian).
- Furman, Ye., 2020. Instytutsiino-pravovi mekhanizmy suchasnoho ukraiно-polskoho spivrobotnytstva [Institutional and legal mechanisms of modern Ukrainian-Polish cooperation]. *Ukraina–Polshcha: stratehichne partnerstvo v systemi heopolitychnykh koordynat: zbirnyk naukovykh prats II mizhn. nauk.-prakt. konf.*, с. 388-389. Available at: <https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/zbirka_tez_ukrayina-polshcha.pdf> (in Ukrainian).
- Horbatenko, V., 2018. Dzherela i metodolohiia doslidzhennia suchasnykh ukraiно-polskykh vidnosyn [Sources and methodology of research into modern Ukrainian-Polish relations]. *Studia politologica Ucraino-Polona. Zytomierz*, 8, 51–57. (in Ukrainian).
- Ilchenko, S., 2021. Dohovirno-pravova baza mizh Ukrainoiu ta Polshcheiu [Treaty-Legal Framework between Ukraine and Poland]. *Ukraina–Polshcha: stratehichne partnerstvo v systemi heopolitychnykh koordynat: Zbirnyk naukovykh prats II mizhnar. nauk.-prakt. konf.* s. 276-277. Available at: <https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/zbirka_tez_ukrayina-polshcha.pdf>. (in Ukrainian).
- Katrenchikova, N., 2013. Kulturna polityka krain Vyshehradskoi hrupy shchodo Ukrainy [Cultural Policy of the Visegrad Group Countries Regarding Ukraine]. *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn i zovnishnoi polityky krain svitu: mizhnarodna nauk.-prakt. Internet-konf.* (m. Lutsk, 7-13 zhovtnia 2013 r.). Available at: <<https://integrationconference2011.wordpress.com/2013/10/09/kulturna-polityka-krain-vyshehrads/>> (in Ukrainian).
- Kunch, M., 2017. Ukraino-polska transkordonna spivpratsia yak odyн z aspektiv yevrointehratsii Ukrainy [Ukrainian-Polish cross-border cooperation as one of the aspects of Ukraine's European integration]. In: O. Horbach & K. Sihidus (red.), 25 rokiv *Dohovoru mizh Ukrainoiu i Respublikoiu Polshcha pro dobrosusidstvo, druzhni vidnosyny i spivrobotnytstvo: sproba balansu*. NULP i INP UWM, (s. 195). Available at: <<https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/9/16/paragraphs/808/iiiforum.pdf>> (in Ukrainian).
- Motsyk, A., 2020a. *Instytutsiini chynnyky modernizatsii ukrainsko-polskykh vidnosyn u humanitarnii sferi v umovakh protsesiv yevrointehratsii [Institutional factors of modernization of Ukrainian-Polish relations in the humanitarian sphere in the context of European integration processes]*. Kandydat nauk. Avtoreferat. Skhidnoievropeyskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky; Lvivskyi natsionalnyi universytet im Ivana Franka. (in Ukrainian).
- Motsyk, A., 2020b. *Instytutsiini chynnyky modernizatsii ukrainsko-polskykh vidnosyn u humanitarnii sferi v umovakh protsesiv yevrointehratsii [Institutional factors of*

- modernization of Ukrainian-Polish relations in the humanitarian sphere in the context of European integration processes*]. Kandydat nauk. Dysertatsiia. Skhidnoievropeyskyi natsionalnyi universytet imeni Lesi Ukrainky; Lvivskyi natsionalnyi universytet im Ivana Franka. (in Ukrainian).
- Mylian, R., 2014. Instytuttsiine zabezpechennia rozvytku ukraino-polskoho spivrobitnytstva v sferi kultury [Institutional support for the development of Ukrainian-Polish cooperation in the sphere of culture]. *Zbirnyk naukovykh prats «Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy»*, 2(106), 218-223. (in Ukrainian).
- Nikolaenko, S., 2020. Ukraina – Polshcha: stratehichnyi osvittii dialoh [Ukraine – Poland: strategic educational dialogue]. *Ukraina–Polshcha: stratehichne partnerstvo v systemi heopolitychnykh koordynat: Zbirnyk naukovykh prats II mizhnar. nauk.-prakt. konf.*, c. 157-158. Available at: <https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/zbirka_tez_ukrayina-polshcha.pdf> (in Ukrainian).
- Onyshchenko, N., Zakharchenko, O. ta Zakharchenko, M., 2017. Suchasni mekhanizmy funktsionuvannia ukraino-polskykh vidnosyn [Modern mechanisms of functioning of Ukrainian-Polish relations]. In: O. Horbach & K. Sihidus (Red.), *25 rokiv Dohovoru mizh Ukrainoiu i Respublikoiu Polshcha pro dobrosusidstvo, druzhni vidnosyny i spivrobitnytstvo: sproba balansu*. NULP i INP UWM, s. 19-23. Available at: <<https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/9/16/paragraphs/808/iiiforum.pdf>> (in Ukrainian).
- Pietras, M., Baliuk, V., Perepelytsia, H., & Danylenko, S. (red.), 2021. Analitychna dopovid. Stan ta perspektyvy stratehichnoho partnerstva Polshchi ta Ukrainy [Analytical report. State and prospects of the strategic partnership of Poland and Ukraine] Departament polihrafii Vydavnytstva Seimu RP. Available at: <https://www.iir.edu.ua/sites/default/files/2023-03/FINAL_Stan%20i%20perspektywy%20partnerstwa_UA_2--XII-1.pdf> (in Ukrainian).
- Shhochka, A., 2017. Polshcha i Ukraina: kulturolohichniy aspekt [Poland and Ukraine: a cultural aspect]. In: O. Horbach & K. Sihidus (red.), *25 rokiv Dohovoru mizh Ukrainoiu i Respublikoiu Polshcha pro dobrosusidstvo, druzhni vidnosyny i spivrobitnytstvo: sproba balansu*. NULP i INP UWM, s. 259-262. Available at: <<https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/9/16/paragraphs/808/iiiforum.pdf>> (in Ukrainian).
- Shynkaruk, V., 2020. Ukraino-polske spivrobitnytstvo u haluzi vyshchoi osvity [Ukrainian-Polish cooperation in the field of higher education]. *Ukraina–Polshcha: stratehichne partnerstvo v systemi heopolitychnykh koordynat: Zbirnyk naukovykh prats II mizhn. nauk.-prakt. konf.*, c. 166-167 Available at: <https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/zbirka_tez_ukrayina-polshcha.pdf> (in Ukrainian).
- Trofymenko, M., 2023. *Publichna dyplomatiia v umovakh hlobalizatsii [Public Diplomacy in the Context of Globalization]*. Doktor nauk. Dysertatsiia. Mariupolskyi derzhavnyi universytet, Kyivskyi natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. Available at: <https://scc.knu.ua/components/com_chronoforms7/chronofoms/uploads/335877/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%A2%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%9C.%D0%92..pdf> (in Ukrainian).

Vasiuk, A., 2012. *Ukraino-polski vidnosyny u sferi kultury (2001– 2010 rr.): ukrainoznavchyi aspekt [Ukrainian-Polish relations in the sphere of culture (2001–2010): Ukrainian studies aspect]*. Kandydat nauk. Avtoreferat. Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 01.09.2025 р.

V. Tarasenko

INSTITUTIONAL ASPECT OF COOPERATION BETWEEN UKRAINE AND POLAND IN THE HUMANITARIAN SPHERE THROUGH THE VIEW OF UKRAINIAN EXPERTS

The institutional aspect of cooperation between Ukraine and Poland in the humanitarian sphere, related to the development of Ukrainian-Polish relations during the period of Ukraine's independence, is considered. The development of a wide range of institutional documents and the introduction of institutional mechanisms in the field of Ukrainian-Polish humanitarian cooperation based on the partnership between Ukraine and Poland in new geopolitical conditions were noted.

The positions and opinions of representatives of the scientific and expert community on the issue of institutional factors of bilateral interaction between Ukraine and Poland in the general spectrum of topics of Ukrainian-Polish interstate, intergovernmental and interdepartmental relations in the humanitarian sphere are highlighted.

An analysis of scientific and expert publications by a number of researchers was carried out, which contain a vision of the elements of the process of institutionalization of Ukrainian-Polish humanitarian cooperation.

Assessments and comments on the trends in the development of institutional foundations of humanitarian cooperation between Ukraine and Poland are considered through the prism of Ukrainian-Polish government contacts.

Views on the process of forming the institutional documentary base and mechanisms of relations between Ukraine and Poland in the humanitarian sphere are presented from the perspective of a partnership of bilateral Ukrainian-Polish cooperation.

Conclusions are presented in the context of studying the processes of development of institutional forms of cooperation between Ukraine and Poland in the humanitarian sphere, taking into account the common interests of the two countries, in particular against the background of modern geopolitical changes in the world.

The emphasis is on the feasibility of developing the institutional basis of Ukrainian-Polish cooperation in the humanitarian sphere, taking into account the capabilities of modern tools for promoting Ukraine's national interests.

Keywords: *humanitarian cooperation, institutional forms of interaction, education, culture, Ukrainian-Polish cooperation, international treaties, agreements, foreign policy, Ukraine, Poland, humanitarian sphere, partnership, institutional mechanisms, documentary and legal support.*